Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

29 aprilie 2021 *

„Trimitere preliminară – Supraveghere bancară – Reorganizarea și lichidarea instituțiilor de credit – Directiva 2001/24/CE – Măsură de reorganizare a unei instituții de credit adoptată de o autoritate a statului membru de origine – Transferul drepturilor, al activelor sau al pasivelor către o «instituție-punte» – Retransferarea către instituția de credit aflată în reorganizare – Articolul 3 alineatul (2) – *Lex concursus* – Efectul unei măsuri de reorganizare în alte state membre – Recunoașterea reciprocă – Articolul 32 – Efectele unei măsuri de reorganizare asupra unei cauze aflate pe rol – Excepție de la aplicarea *lex concursus* – Articolul 47 primul paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Protecție jurisdicțională efectivă – Principiul securității juridice”

În cauza C-504/19,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunal Supremo (Curtea Supremă, Spania), prin decizia din 25 iunie 2019, primită de Curte la 2 iulie 2019, în procedura

Banco de Portugal,

Fundo de Resolução,

Novo Banco SA, Sucursal en España,

împotriva

VR,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din doamna A. Prechal, președintă de cameră, domnul K. Lenaerts, președintele Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a treia, domnii N. Wahl și F. Biltgen și doamna L. S. Rossi (raportoare), judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: doamna L. Carrasco Marco, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 30 septembrie 2020,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Banco de Portugal și Fundo de Resolução, de J. M. Rodríguez Cárcamo, abogado, și A. M. Rodríguez Conde, abogada;

* Limba de procedură: spaniola.

– pentru Novo Banco SA, Sucursal en España, de A. Fernández de Hoyos și J. I. Fernández Aguado, abogados;

– pentru guvernul spaniol, de S. Centeno Huerta, în calitate de agent;

– pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de G. M. De Socio, avvocato dello Stato;

– pentru guvernul portughez, de L. Inez Fernandes, S. Jaulino, A. Homem, A. Pimenta, C. Raimundo și P. Barros da Costa, în calitate de agenți, asistați de T. Tönnies, advogada;

– pentru Parlamentul European, de L. Visaggio, M. Sammut, P. López-Carceller și R. Ignătescu, în calitate de agenți;

– pentru Consiliul Uniunii Europene, de A. de Gregorio Merino, I. Gurov și E. d'Ursel, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de D. Triantafyllou, A. Nijenhuis, J. Rius Riu și K.-Ph. Wojcik, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatei generale în ședința din 19 noiembrie 2020,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 aprilie 2001 privind reorganizarea și lichidarea instituțiilor de credit (JO 2001, L 125, p. 15, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 34), a articolului 2 TUE, a articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta"), precum și a principiului general al securității juridice.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Banco de Portugal, Fundo de Resolução (denumit în continuare „Fondul de rezoluție") și Novo Banco SA, Sucursal en España (denumită în continuare „Novo Banco Spania"), pe de o parte, și VR, pe de altă parte, în legătură cu o cerere de declarare a nulității unui contract de vânzare de acțiuni privilegiate dobândite de aceasta din urmă.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Considerentele (3), (4), (6), (7), (11), (16), (23) și (30) ale Directivei 2001/24 au următorul cuprins:

„(3) Prezenta directivă face parte din cadrul legislativ al Comunității instituit de Directiva 2000/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 martie 2000 privind inițierea și exercitarea activităților instituțiilor de credit [(JO 2000, L 126, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 3, p. 198)]. Rezultă că, în timpul desfășurării activității, o instituție de credit și sucursalele sale formează o entitate unică, care face obiectul supravegherii autorităților competente ale statului în care s-a eliberat autorizația valabilă în întreaga Comunitate.

(4) Ar fi de dorit să nu se renunțe la această unitate dintre o instituție și sucursalele sale, în cazul în care este necesar să se adopte măsuri de reorganizare sau să se deschidă o procedură de lichidare.

[…]

(6) Autoritățile administrative sau judiciare ale statului membru de origine trebuie să aibă competențe exclusive privind hotărârea și aplicarea măsurilor de reorganizare prevăzute de legislația și uzanțele în vigoare în acest stat membru. Datorită dificultății armonizării legislațiilor și uzanțelor din statele membre, este necesar să se instituie recunoașterea reciprocă de către statele membre a măsurilor luate de către fiecare dintre acestea, pentru refacerea viabilității instituțiilor de credit autorizate.

(7) Este esențial să se garanteze că măsurile de reorganizare adoptate de autoritățile administrative și judiciare ale statului membru de origine, precum și măsurile adoptate de persoanele sau instituțiile desemnate de către aceste autorități pentru administrarea acestor măsuri de reorganizare, inclusiv măsurile care implică posibilitatea de suspendare a plăților, de suspendare a măsurilor de executare sau de reducere a creanțelor și orice altă măsură care ar putea afecta drepturile preexistente ale terților, produc efecte în toate statele membre.

[…]

(11) Este necesar ca terții să fie notificați cu privire la punerea în aplicare a măsurilor de reorganizare în statele membre în care se află sucursale, atunci când aceste măsuri ar putea împiedica exercitarea unora din drepturile lor.

[…]

(16) Egalitatea de tratament a creditorilor impune ca instituția de credit să fie lichidată conform principiilor unității și universalității, care impun autorităților administrative sau judiciare din statul membru de origine să aibă competență exclusivă, iar deciziile lor să fie recunoscute și capabile să producă, în toate celelalte state membre, fără nicio formalitate, efectele atribuite de legislația statului membru de origine, exceptând cazul în care prezenta directivă prevede altfel.

[…]

(23) Deși este important să fie urmat principiul conform căruia legea statului membru de origine determină toate efectele măsurilor de reorganizare sau ale procedurilor de lichidare, atât procedurale, cât și substanțiale, este de asemenea necesar să se țină seama că aceste efecte pot intra în conflict cu normele aplicabile în mod obișnuit în cadrul activității economice și financiare a instituției de credit în cauză și a sucursalelor acesteia din alte state membre. În unele cazuri, trimiterea la legea unui alt stat membru reprezintă o atenuare indispensabilă a principiului aplicării legii statului membru de origine.

[…]

(30) Efectele măsurilor de reorganizare sau ale procedurilor de lichidare privind un proces pe rol sunt reglementate de legea statului membru în care acest proces este pe rol, prin exceptare de la aplicarea *lex concursus*. Efectele acestor măsuri și ale procedurilor privind cererile individuale de executare silită care rezultă din aceste procese sunt reglementate de legislația statului membru de origine, în conformitate cu norma generală stabilită de prezenta directivă."

4 Articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2001/24 prevede:

„Prezenta directivă se aplică instituțiilor de credit și sucursalelor acestora înființate în statele membre, altele decât cele în care au sediul statutar, astfel cum sunt definite la articolul 1 punctele 1 și 3 din Directiva 2000/12/CE, sub rezerva condițiilor și scutirilor prevăzute la articolul 2 alineatul (3) din directiva menționată anterior."

5 În conformitate cu articolul 2 a șaptea liniuță din Directiva 2001/24, „măsurile de reorganizare” înseamnă „măsuri destinate să mențină sau să restabilească situația financiară a unei instituții de credit și care ar putea afecta drepturile preexistente ale terților, inclusiv măsuri care implică posibilitatea unei suspendări a plăților, o suspendare a măsurilor de executare sau o reducere a creanțelor”.

6 Articolul 3 din această directivă, intitulat „Adoptarea măsurilor de reorganizare – legea aplicabilă”, prevede:

„(1) Autoritățile administrative sau judiciare ale statului membru de origine sunt singurele competente să decidă cu privire la punerea în aplicare a uneia sau mai multor măsuri de reorganizare într-o instituție de credit, inclusiv în sucursalele stabilite în alte state membre.

(2) Măsurile de reorganizare se aplică în conformitate cu actele cu putere de lege, cu normele administrative și cu procedurile aplicabile în statul membru de origine, cu excepția cazului în care prezenta directivă prevede altfel.

Acestea produc efecte, în conformitate cu legislația statelor membre, în întreaga Comunitate, fără alte formalități, inclusiv față de terții din alte state membre, chiar dacă normele statului membru gazdă care le sunt aplicabile nu prevăd asemenea măsuri sau supun punerea lor în aplicare unor condiții care nu sunt îndeplinite.

Măsurile de reorganizare produc efecte în întreaga Comunitate din momentul în care produc efecte în statul membru în care au fost luate.”

7 Potrivit articolului 32 din directiva menționată, intitulat „Cauze aflate pe rol”:

„Efectele măsurilor de reorganizare sau ale procedurilor de lichidare asupra unei cauze aflate pe rol cu privire la un bun sau un drept de care instituția de credit a fost lipsită sunt reglementate doar de legislația statului membru în care cauza se află pe rol.”

Dreptul spaniol

8 Ley 6/2005 de 22 de abril sobre saneamiento y liquidación de las entidades de crédito (Legea nr. 6/2005 din 22 aprilie 2005 privind reorganizarea și lichidarea instituțiilor de credit) (BOE nr. 97 din 23 aprilie 2005, p. 13912) a transpus Directiva 2001/24 în ordinea juridică spaniolă.

9 Articolul 19 alineatul 1 din această lege prevede:

„Atunci când, în ceea ce privește o instituție de credit autorizată într-un stat membru al Uniunii Europene, care deține cel puțin o sucursală sau care prestează servicii în Spania, s-a adoptat o măsură de reorganizare sau s-a inițiat o procedură de lichidare, măsura sau procedura respectivă va produce toate efectele în Spania, fără alte formalități, cu aceeași celeritate precum în statul membru în care s-a adoptat măsura sau s-a inițiat procedura.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

10 La 10 ianuarie 2008, VR a încheiat cu Banco Espírito Santo, Sucursal en España (denumită în continuare „BES Spania”), un contract prin care a achiziționat acțiuni preferențiale ale instituției de credit islandeze Kaupthing Bank în sumă de 166 000 de euro (denumit în continuare „contractul de vânzare de acțiuni”). La data respectivă, BES Spania era sucursala spaniolă a băncii portugheze Banco Espírito Santo (denumită în continuare „BES”).

11 În contextul gravelor dificultăți financiare ale BES, Consiliul de administrație al Banco de Portugal a adoptat, prin decizia din 3 august 2014, modificată prin decizia din 11 august 2014 (denumită în continuare „decizia din luna august 2014”), măsuri denumite „de rezoluție” a acestei instituții de credit.

12 Prin această decizie, Banco de Portugal a decis să creeze o „bancă-punte” sau o „instituție-punte”, denumită Novo Banco SA, căreia i-au fost transferate activele, pasivele și alte elemente extrabilanțiere ale BES descrise în anexa 2 la decizia menționată.

13 Această anexă 2 menționa anumite elemente de pasiv care erau excluse de la transferul către Novo Banco și care, prin urmare, rămâneau în patrimoniul BES. Printre aceste elemente de pasiv figurau cele enumerate la primul paragraf litera b) punctul v) din anexa 2 menționată, și anume „orice răspunderi sau evenimente neprevăzute, în special cele rezultate din fraudă sau din încălcarea dispozițiilor sau a deciziilor de reglementare, penale sau administrative”.

14 Ca urmare a transferului menționat la punctul 12 din prezenta hotărâre, Novo Banco Spania a menținut relația comercială pe care VR o instituise cu BES Spania în legătură cu depunerea și gestionarea titlurilor care făceau obiectul contractului de vânzare de acțiuni și a continuat să perceapă comisionul legat de aceste servicii.

15 La 4 februarie 2015, VR a introdus o acțiune la Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Tribunalul de Primă Instanță din Vitoria, Spania) împotriva Novo Banco Spania prin care urmărea, cu titlu principal, să obțină nulitatea contractului de vânzare de acțiuni, pentru viciu de consimțământ, precum și rambursarea sumei investite sau, cu titlu subsidiar, rezilierea contractului menționat pentru încălcarea obligațiilor de diligență, de loialitate și de informare, precum și obligarea acestei instituții bancare la plata de daune interese.

16 În fața instanței respective, Novo Banco Spania a obiectat că nu avea calitate procesuală pasivă întrucât, în temeiul anexei 2 la decizia din luna august 2014, răspunderea invocată constituia un pasiv care nu îi fusese transferat.

17 Prin hotărârea din 15 octombrie 2015, Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Tribunalul de Primă Instanță din Vitoria) a admis cererea formulată de VR, apreciind că acest element de pasiv fusese efectiv transmis către Novo Banco în temeiul deciziei din luna august 2014. Potrivit instanței respective, consimțământul lui VR fusese viciat la momentul încheierii contractului de vânzare de acțiuni, în măsura în care la acel moment aceasta avea vârsta de 68 de ani, nu dispunea de cunoștințe financiare și nu fusese informată în mod adecvat de BES Spania cu privire la natura și la riscurile legate de acțiunile preferențiale pe care le achiziționase. Prin urmare, instanța menționată a declarat contractul de vânzare de acțiuni nul și neavenit și a obligat Novo Banco Spania să îi ramburseze lui VR prețul de cumpărare în totalitate.

18 Novo Banco Spania a declarat apel împotriva acestei hotărâri la Audiencia Provincial de Álava (Curtea Provincială din Álava, Spania). În cursul judecății, aceasta a depus două decizii adoptate de Banco de Portugal la 29 decembrie 2015 (denumite în continuare „deciziile din 29 decembrie 2015”).

19 Din aceste decizii, astfel cum au fost prezentate de instanța de trimitere, rezultă că primul paragraf litera b) punctul vii) din anexa 2 la decizia din luna august 2014 urma să aibă următorul cuprins: „orice obligații, garanții, angajamente sau angajamente eventuale asumate în momentul comercializării, intermedierii financiare, încheierii contractului și vânzării legate de instrumente financiare ale oricăror instituții”. S-a precizat de asemenea cu această ocazie că, „în special, începând cu această dată, pasivele următoare ale BES nu au fost transmise Novo Banco: […] iii) toate despăgubirile pentru încălcări contractuale (achiziționarea de active imobiliare și de altă natură) semnate și încheiate înainte 3 august 2014 ora 20:00; […] vi) toate compensațiile și creanțele care rezultă din anularea unor

operațiuni efectuate de BES în calitate de prestator de servicii financiare și de investiții și vii) orice răspundere care face obiectul uneia dintre procedurile descrise în anexa I”. Printre procedurile menționate în această anexă I figurează acțiunea formulată de VR.

20 În plus, deciziile din 29 decembrie 2015 prevăd că, „în măsura în care activele, pasivele sau elementele extrabilanțiere care ar fi trebuit, în conformitate cu punctele precedente, să rămână în patrimoniul BES, dar au fost *de facto* transferate către Novo Banco, aceste active, pasive sau elemente extrabilanțiere sunt, prin prezent[ele] decizi[i], retransferate de la Novo Banco către BES, cu efect de la 3 august 2014 (ora 20:00)”.

21 Întrucât Audiencia Provincial de Álava (Curtea Provincială din Álava) a respins apelul formulat de Novo Banco Spania, aceasta din urmă a formulat o cale de atac extraordinară pentru viciu de procedură în fața instanței de trimitere, Tribunal Supremo (Curtea Supremă, Spania). Au fost admise cererile de intervenție formulate de Banco de Portugal și de Fondul de rezoluție în susținerea concluziilor Novo Banco Spania. Cele două interveniente consideră că acesteia din urmă nu ar fi trebuit să i se recunoască calitatea de pârâtă în litigiul principal, întrucât elementul de pasiv în discuție nu ar fi fost transferat către Novo Banco și, chiar dacă ar fi fost transferat, acest element de pasiv ar fi fost ulterior retransferat către BES, în temeiul deciziilor din 29 decembrie 2015. Părțile menționate susțin de asemenea că, în temeiul articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24, aceste decizii produc efecte în toate statele membre, fără alte formalități.

22 Instanța de trimitere consideră că deciziile din 29 decembrie 2015 nu urmăresc doar să clarifice decizia din luna august 2014, ci modifică această decizie cu efect retroactiv. Astfel, în temeiul deciziilor din 29 decembrie 2015, răspunderea față de VR, rezultată din contractul de vânzare de acțiuni, pe care decizia din luna august 2014 o transferase către Novo Banco, a fost retransferată către BES cu efect retroactiv de la 3 august 2014.

23 Instanța de trimitere nu are îndoieli cu privire la posibilitatea ca o măsură de reorganizare adoptată de autoritatea publică competentă a statului membru de origine să poată avea efecte retroactive, ceea ce Curtea ar fi recunoscut deja în Hotărârea din 24 octombrie 2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697), și nici nu repune în discuție posibilitatea ca pasive transmise către Novo Banco să fie retransmise ulterior către BES. În schimb, aceasta ridică problema dacă modificările de fond intervenite prin adoptarea deciziilor din 29 decembrie 2015 trebuie recunoscute în procedurile judiciare aflate pe rol, inițiate înainte de adoptarea lor.

24 În această privință, având în vedere cerința efectivității protecției jurisdicționale a drepturilor lui VR care decurg din articolul 47 primul paragraf din cartă, precum și din principiul securității juridice inerent statului de drept, instanța de trimitere ridică problema temeiniciei tezei susținute de Novo Banco Spania, de Banco de Portugal și de Fondul de rezoluție potrivit căreia, chiar dacă instanța de trimitere ar confirma hotărârea pronunțată de Audiencia Provincial de Álava (Curtea Provincială din Álava), această confirmare ar fi lipsită de efect sau ar fi inoperantă, întrucât, prin deciziile din 29 decembrie 2015, elementul de pasiv în discuție a fost, în orice caz, retransferat în patrimoniul BES cu efect de la 3 august 2014.

25 În aceste condiții Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„O interpretare a articolului 3 alineatul (2) din Directiva [2001/24] care presupune recunoașterea efectelor, în procedurile judiciare pe rol din alte state membre, fără alte formalități, ale unei decizii a autorității administrative competente din statul [membru] de origine care are drept scop modificarea cu efecte retroactive a cadrului juridic existent la momentul inițierii litigiului și care implică privarea de eficacitate a hotărârilor judecătorești care nu respectă prevederile noii decizii este compatibilă cu dreptul fundamental la o cale de atac efectivă consacrat la articolul 47 din [cartă], cu principiul statului de drept prevăzut la articolul 2 [TUE] și cu principiul general al securității juridice?”

Cu privire la întrebarea preliminară

Considerații introductive

26 Cu titlu introductiv, trebuie, în primul rând, să se observe că, astfel cum s-a arătat la punctul 22 din prezenta hotărâre, din cererea de decizie preliminară reiese că instanța de trimitere pleacă de la premisa potrivit căreia deciziile din 29 decembrie 2015 au modificat decizia din luna august 2014, în special prin retransferarea către BES, cu efect retroactiv, a răspunderii eventuale a Novo Banco pe care se întemeiază acțiunea lui VR.

27 Exactitatea acestei premise a fost contestată de Novo Banco, de Banco de Portugal și de Fondul de rezoluție, precum și de guvernul portughez. În această privință, părțile menționate anterior susțin că deciziile din 29 decembrie 2015 nu modifică decizia din luna august 2014, ci nu fac decât să clarifice decizia menționată, și, prin urmare, că excluderea din sfera activelor și a pasivelor transferate către Novo Banco a răspunderii eventuale pe care se întemeiază acțiunea lui VR ar rezulta din măsuri de reorganizare adoptate anterior introducerii acțiunii de către VR, la 4 februarie 2015, iar nu în contextul unei proceduri judiciare aflate pe rol.

28 Cu toate acestea, nu este de competența Curții să aprecieze domeniul de aplicare al deciziilor din 29 decembrie 2015, din moment ce întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește sub răspunderea sa și a cărui exactitate Curtea nu are competența să o verifice beneficiază de o prezumție de pertinență (Hotărârea din 30 aprilie 2020, Blue Air – Airline Management Solutions, C-584/18, EU:C:2020:324, punctul 46 și jurisprudența citată).

29 Astfel, pentru a răspunde la întrebarea adresată, trebuie să se pornească de la premisa potrivit căreia deciziile din 29 decembrie 2015 au modificat, cu efect retroactiv, decizia din luna august 2014 și au intervenit în contextul unei proceduri judiciare aflate pe rol, întrucât VR a introdus acțiunea la Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Tribunalul de Primă Instanță din Vitoria) la 4 februarie 2015.

30 În al doilea rând, potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituită la articolul 267 TFUE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care a fost sesizată. În plus, Curtea poate fi pusă în situația de a lua în considerare norme de drept al Uniunii la care instanța națională nu a făcut referire în enunțul întrebării sale. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate [Hotărârea din 13 septembrie 2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, punctul 33, Hotărârea din 8 iunie 2017, Freitag, C-541/15, EU:C:2017:432, punctul 29, și Hotărârea din 17 decembrie 2020, Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Extrădare către Ucraina), C-398/19, EU:C:2020:1032, punctul 35].

31 În speță, deși dubiile instanței de trimitere privesc articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24, este necesar să se arate, având în vedere cele precizate la punctul 26 din prezenta hotărâre și amintite la punctul 29 din aceeași hotărâre, că articolul 32 din această directivă, în măsura în care introduce o excepție de la articolul 3 alineatul (2) menționat în ceea ce privește dreptul aplicabil efectelor măsurilor de reorganizare asupra cauzelor aflate pe rol, se dovedește pertinent pentru răspunsul care trebuie furnizat instanței de trimitere.

Cu privire la fond

32 Având în vedere aceste considerații introductive, este necesar să se considere că, prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (2) și articolul 32 din Directiva 2001/24, interpretate în lumina principiului securității juridice și a articolului 47 primul paragraf din cartă, trebuie interpretate în sensul că se opun recunoașterii, fără nicio altă condiție, în cadrul unei proceduri judiciare pe fond aflate pe rol într-un alt stat membru decât statul membru de origine, cu privire la un element de pasiv de care o instituție de credit fusese lipsită printr-o primă măsură de reorganizare adoptată în acest din urmă stat, a efectelor unei măsuri ulterioare de reorganizare privind retransmiterea, cu efect retroactiv, la o dată anterioară deschiderii unei astfel de proceduri, a elementului de pasiv respectiv către instituția de credit menționată, atunci când o asemenea recunoaștere conduce la faptul că instituția de credit căreia pasivul îi fusese transmis prin prima măsură își pierde, cu efect retroactiv, calitatea procesuală pasivă în cadrul acestei proceduri aflate pe rol, repunând astfel în discuție hotărâri judecătorești intervenite deja în favoarea reclamantei care fac obiectul aceleiași proceduri.

33 În această privință, trebuie arătat că, astfel cum reiese în special din considerentele (4) și (16) ale Directivei 2001/24, aceasta se întemeiază pe principiile unității și universalității și instituie principiul recunoașterii reciproce a măsurilor de reorganizare și a procedurilor de lichidare, precum și a efectelor lor.

34 Astfel, în temeiul articolului 3 alineatul (2) din directiva menționată, măsurile de reorganizare se aplică, în principiu, în conformitate cu legea statului membru de origine. Pe de altă parte, din al doilea paragraf al acestei dispoziții rezultă că măsurile respective produc efecte, în conformitate cu legislația statului respectiv, în întreaga Uniune, fără alte formalități, inclusiv față de terții din alte state membre, chiar dacă normele statului membru gazdă care le sunt aplicabile nu prevăd asemenea măsuri sau supun punerea lor în aplicare unor condiții care nu sunt îndeplinite. Pe de altă parte, în conformitate cu al treilea paragraf al dispoziției menționate, măsurile de reorganizare produc efecte în întreaga Uniune din momentul în care produc efecte în statul membru în care au fost luate. Aceste dispoziții prevăd astfel că, în principiu, *lex concursus* reglementează măsurile de reorganizare a instituțiilor de credit, precum și efectele lor (Hotărârea din 24 octombrie 2013, LBI, C-85/12, EU:C:2013:697, punctul 49).

35 Totuși, după cum reiese în mod expres din considerentul (23) al Directivei 2001/24, aceste efecte pot intra în conflict cu normele aplicabile în mod obișnuit în cadrul activității economice și financiare a instituției de credit și a sucursalelor acesteia din alte state membre. Prin urmare, în unele cazuri, trimiterea la legea unui alt stat membru reprezintă o atenuare indispensabilă a principiului aplicării legii statului membru de origine.

36 Astfel, prin excepție de la aplicarea *lex concursus*, Directiva 2001/24 prevede, la articolul 32, că efectele măsurilor de reorganizare asupra unei cauze aflate pe rol cu privire la un bun sau un drept de care instituția de credit a fost lipsită sunt reglementate doar de legislația statului membru în care cauza se află pe rol (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 octombrie 2013, LBI, C-85/12, EU:C:2013:697, punctele 51 și 52).

37 Or, în primul rând, din modul de redactare a acestui articol 32 reiese că aplicarea excepției pe care o prevede necesită îndeplinirea a trei condiții cumulative.

38 *Primo*, trebuie să fie vorba despre măsuri de reorganizare în sensul articolului 2 din Directiva 2001/24, situație care se regăsește în speță, întrucât, astfel cum s-a constatat la punctul 26 din prezenta hotărâre, deciziile din 29 decembrie 2015 sunt destinate să mențină sau să restabilească situația financiară a unei instituții de credit.

39 *Secundo*, trebuie să existe un proces pe rol. În această privință, Curtea a statuat deja, întemeindu-se pe considerentul (30) al Directivei 2001/24, că trebuie să se facă distincție între procesele aflate pe rol și cererile individuale de executare silită, care decurg din aceste cauze, și că expresia „proces pe rol”, în sensul articolului 32 din această directivă, vizează numai procedurile pe fond (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 octombrie 2013, LBI, C-85/12, EU:C:2013:697, punctele 53 și 54).

40 În speță, astfel cum reiese din decizia de trimitere, pe de o parte, procedura în discuție în litigiul principal, desfășurată de VR împotriva Novo Banco Spania, în măsura în care privește o acțiune în declararea nulității sau, cu titlu subsidiar, în rezilierea contractului de vânzare de acțiuni, trebuie considerată o procedură pe fond. Pe de altă parte, deciziile din 29 decembrie 2015 au fost adoptate după introducerea procedurii inițiate de VR la 4 februarie 2015 la Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Tribunalul de Primă Instanță din Vitoria) și, în consecință, la un moment în care această procedură era deja în curs.

41 *Tertio*, procesul aflat pe rol trebuie să privească „un bun sau un drept de care instituția de credit este lipsită”. În această privință, deși anumite versiuni lingvistice ale articolului 32 din Directiva 2001/24 sunt redactate astfel încât să sugereze că numai activele sunt vizate de această condiție, în alte versiuni lingvistice această prevedere este formulată într-un mod mai larg, după cum a arătat în esență doamna avocată generală la punctul 38 din concluzii. Astfel, în prezența unor asemenea disparități, dispoziția menționată trebuie să fie interpretată în funcție de economia generală și de finalitatea reglementării din care face parte (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 ianuarie 2021, Hessischer Rundfunk, C-422/19 și C-423/19, EU:C:2021:63, punctul 65).

42 În ceea ce privește finalitatea articolului 32 din Directiva 2001/24, reiese din considerentele (23) și (30) ale acesteia că dispoziția respectivă urmărește, în calitate de atenuare indispensabilă a aplicării *lex concursus* de la care aceasta face excepție, să supună efectele măsurilor de reorganizare sau ale procedurilor de lichidare privind un proces pe rol legii statului membru în care procesul respectiv se află pe rol, având în vedere faptul că aceste efecte pot intra în conflict cu normele aplicabile în mod normal în cadrul activității economice și financiare a instituției de credit și a sucursalelor sale în celelalte state membre. Or, nu ar fi coerent, având în vedere o asemenea finalitate, să se excludă din aplicarea acestei din urmă legi efectele produse de măsuri de reorganizare asupra unui proces pe rol atunci când acest proces privește eventuale responsabilități care, prin intermediul unor astfel de măsuri de reorganizare, au fost transferate unei alte entități.

43 Astfel, trebuie să se considere că articolul 32 din Directiva 2001/24 trebuie să se aplice cauzei aflate pe rol privind unu sau mai multe elemente patrimoniale ale instituției de credit, atât de activ cât și de pasiv, care fac obiectul măsurilor de reorganizare adoptate (a se vedea prin analogie Hotărârea din 6 iunie 2018, Tarragó da Silveira, C-250/17, EU:C:2018:398, punctul 25).

44 Or, în speță, cauza aflată pe rol privește eventuala răspundere legată de încheierea contractului de vânzare de acțiuni, ce constituie un element al pasivului patrimoniului BES Spania care a făcut obiectul măsurii de reorganizare adoptate de Banco de Portugal în luna august 2014 și de care BES Spania a fost lipsită, în sensul articolului 32 din Directiva 2001/24, întrucât această măsură a fost modificată retroactiv prin deciziile din 29 decembrie 2015.

45 În lumina acestor elemente, rezultă că cele trei condiții cumulative prevăzute la acest articol 32 sunt îndeplinite în litigiul principal.

46 În al doilea rând, în ceea ce privește întinderea efectelor măsurilor de reorganizare reglementate de legea statului membru în care cauza se află pe rol, trebuie să se considere că legea acestui stat membru reglementează toate efectele pe care le pot avea astfel de măsuri asupra unei asemenea cauze, indiferent dacă aceste efecte sunt procedurale sau substanțiale.

47 Astfel, pe de o parte, nici din cuprinsul articolului 32 din Directiva 2001/24, nici din cel al considerentului (30) al acesteia nu reiese că legiuitorul Uniunii a avut intenția de a limita aplicarea acestei excepții numai la efectele procedurale ale unei măsuri de reorganizare. Pe de altă parte, considerentul (23) al acestei directive, care, așa cum rezultă din cuprinsul punctului 35 din prezenta hotărâre, justifică trimiterea la legea unui alt stat membru decât statul membru de origine ca fiind o atenuare indispensabilă a principiului aplicabilității legii statului membru de origine, nu se limitează la a menționa efectele procedurale, ci indică faptul că atât acestea din urmă, cât și efectele substanțiale ale măsurilor de reorganizare pot intra în conflict cu normele aplicabile în mod obișnuit în cadrul activității economice și financiare a instituției de credit și a sucursalelor acesteia din alte state membre.

48 În fond, trebuie să se precizeze că, în măsura în care, astfel cum rezultă din modul de redactare a articolului 32 din Directiva 2001/24 și a considerentului (30) al acesteia, legea statului membru în care cauza se află pe rol reglementează numai efectele acestor măsuri în scopul desfășurării cauzei menționate, aplicarea articolului respectiv într-o situație precum cea din litigiul principal nu poate să repună în discuție validitatea deciziilor din 29 decembrie 2015 ca atare.

49 În consecință, din articolul 3 alineatul (2) și din articolul 32 din Directiva 2001/24 rezultă că efectele, atât procedurale, cât și substanțiale, ale unei măsuri de reorganizare asupra unei proceduri judiciare pe fond aflate pe rol sunt exclusiv cele stabilite de legea statului membru în care această procedură se află pe rol.

50 Această interpretare se impune și din perspectiva principiului general al securității juridice și a dreptului la o protecție jurisdicțională efectivă, garantat de articolul 47 primul paragraf din cartă.

51 În acest sens, în ceea ce privește, în primul rând, principiul securității juridice, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, acest principiu impune, pe de o parte, ca normele de drept să fie clare și precise și, pe de altă parte, ca aplicarea lor să fie previzibilă pentru justițiabili, mai ales atunci când ele pot produce consecințe defavorabile pentru persoanele fizice și pentru întreprinderi. În special, principiul menționat impune ca o reglementare să permită persoanelor interesate să cunoască cu exactitate întinderea obligațiilor pe care le instituie în sarcina lor și ca ele să aibă posibilitatea să își cunoască în mod neechivoc drepturile și obligațiile și să acționeze în consecință (Hotărârea din 11 iulie 2019, Agrenergy și Fusignano Due, C-180/18, C-286/18 și C-287/18, EU:C:2019:605, punctele 29 și 30 precum și jurisprudența citată).

52 De altfel, Curtea a amintit deja că principiul securității juridice se impune cu o rigoare deosebită în cazul în care o reglementare poate avea implicații financiare (Hotărârea din 21 iunie 2007, ROM-projecten, C-158/06, EU:C:2007:370, punctul 26 și jurisprudența citată).

53 În speță, chiar dacă VR dispunea, în momentul în care a introdus acțiunea la Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Tribunalul de Primă Instanță din Vitoria) împotriva Novo Banco Spania, la 4 februarie 2015, de toate elementele necesare pentru a lua în deplină cunoștință de cauză o decizie cu privire la introducerea unei astfel de acțiuni, precum și pentru a identifica cu certitudine persoana împotriva căreia aceasta din urmă trebuia îndreptată și, în special, faptul că o măsură de retransmitere de la Novo Banco către BES a răspunderii aferente contractului de vânzare de acțiuni încă mai putea fi luată și putea să producă efecte retroactive, este la fel de adevărat că VR nu era în măsură, odată ce acțiunea sa a fost introdusă, dar înainte de pronunțarea unei hotărâri definitive în privința acesteia, să anticipeze punerea în aplicare a acestei din urmă posibilități și să acționeze în consecință.

54 Astfel, recunoașterea, în procedura principală, a efectelor deciziilor din 29 decembrie 2015, în măsura în care este de natură să repună în discuție hotărârile judecătorești deja pronunțate în favoarea lui VR, ce fac încă obiectul unei cauze aflate pe rol, și să determine pierderea retroactivă a calității procesuale active a pârâtei pentru a fi acționată în justiție în vederea acțiunii introduse de reclamantă, ar contraveni principiului securității juridice.

55 În ceea ce privește, în al doilea rând, aprecierea unei astfel de recunoașteri din perspectiva dreptului la o protecție jurisdicțională efectivă, garantat de articolul 47 din cartă, primul paragraf al acestui articol prevede că orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac efectivă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite de articolul menționat.

56 În plus, potrivit articolului 52 alineatul (1) din cartă pot fi impuse restrângeri ale exercițiului drepturilor și libertăților garantate de aceasta cu condiția, *primo*, ca restrângerile menționate să fie prevăzute de lege, *secundo*, ca acestea să respecte substanța drepturilor și libertăților în cauză și, *tertio*, ca, prin respectarea principiului proporționalității, ele să fie necesare și să răspundă efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune sau necesității protejării drepturilor și libertăților celorlalți [a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2020, État luxembourgeois (Dreptul la o cale de atac împotriva unei cereri de informații în materie fiscală), C-245/19 și C-246/19, EU:C:2020:795, punctul 51].

57 Rezultă din jurisprudența Curții că efectivitatea controlului jurisdicțional garantat la articolul 47 primul paragraf din cartă impune printre altele ca persoana interesată să își poată apăra drepturile în cele mai bune condiții posibile și să decidă în deplină cunoștință de cauză dacă este util să sesizeze instanța competentă cu o acțiune îndreptată împotriva unei anumite entități (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 mai 2019, PI, C-230/18, EU:C:2019:383, punctul 78 și jurisprudența citată).

58 În speță, este necesar să se constate că acțiunea pe care VR a formulat-o în fața instanțelor spaniole este întemeiată în special pe un drept garantat de dreptul Uniunii, în conformitate cu articolul 47 primul paragraf din cartă, în măsura în care ea invocă dreptul de a nu i se opune, în scopul acțiunii respective, recunoașterea efectelor unor măsuri de reorganizare atunci când o astfel de recunoaștere ar încălca dispozițiile referitoare la aceasta prevăzute de Directiva 2001/24.

59 Din dosarul de care dispune Curtea reiese că, atât la momentul introducerii, la 4 februarie 2015, a acțiunii formulate de VR împotriva Novo Banco Spania, cât și la momentul pronunțării Hotărârii din 15 octombrie 2015 de către Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Tribunalul de Primă Instanță din Vitoria), care a admis acțiunea menționată, deciziile din 29 decembrie 2015 nu fuseseră încă adoptate.

60 În consecință, rezultă că VR și-a îndreptat în mod întemeiat acțiunea împotriva Novo Banco Spania, care era la data respectivă partea ce putea fi acționată în justiție pentru răspunderea inerentă încheierii cu VR a contractului de vânzare de acțiuni. Astfel, VR nu ar fi putut introduce, la acea dată, o acțiune împotriva BES Spania, dat fiind că, așa cum a constatat instanța de trimitere, decizia din luna august 2014 transferase de la BES către Novo Banco răspunderea respectivă.

61 Este cert că Directiva 2001/24 nu se opune ca statul membru de origine să modifice, chiar cu efect retroactiv, regimul juridic aplicabil măsurilor de reorganizare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 octombrie 2013, LBI, C-85/12, EU:C:2013:697, punctul 38).

62 Totuși, în speță, trebuie subliniat că, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 26 și 29 din prezenta hotărâre, deciziile din 29 decembrie 2015, care au modificat, cu efect retroactiv, decizia din luna august 2014 și în special imputarea răspunderii inerente încheierii cu VR a contractului de vânzare de acțiuni, au intervenit în contextul unei proceduri judiciare aflate pe rol, care a fost introdusă pentru a se constata o astfel de răspundere. În fapt, aceste decizii urmăresc tocmai să facă inoperantă hotărârea pronunțată de Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Tribunalul de Primă Instanță din Vitoria) la 15 octombrie 2015, repunând în discuție interpretarea pe care această instanță a dat-o deciziei din luna august 2014. Așa cum reiese din cuprinsul punctului 19 din prezenta hotărâre, deciziile menționate se referă în mod expres la acțiunea formulată de VR pentru a stabili, contrar acestei hotărâri, că răspunderea care putea decurge din acțiunea respectivă nu fusese transmisă de BES către Novo Banco.

63 Or, a admite că măsuri de reorganizare adoptate de autoritatea competentă din statul membru de origine ulterior introducerii unei asemenea acțiuni și unei astfel de hotărâri și care au drept consecință modificarea, cu efect retroactiv, a cadrului juridic pertinent pentru soluționarea litigiului care a condus la această acțiune sau chiar în mod direct a situației juridice care face obiectul acestui litigiu pot determina instanța sesizată să o respingă ar constitui o limitare a dreptului la o cale de atac efectivă, în sensul articolului 47 primul paragraf din cartă, chiar dacă asemenea măsuri nu sunt, ca atare, contrare Directivei 2001/24, așa cum s-a amintit la punctul 61 din prezenta hotărâre.

64 Pe de altă parte, o astfel de concluzie nu poate fi infirmată de faptul că litigiul principal nu era încă închis printr-o hotărâre definitivă la momentul adoptării deciziilor din 29 decembrie 2015 și nici de faptul, subliniat de guvernul portughez în răspunsurile sale la întrebările scrise adresate de Curte și în ședință, că VR dispunea de dreptul de a contesta aceleași decizii în fața instanțelor portugheze în termen de trei luni de la publicarea lor pe site-ul internet al Banco de Portugal.

65 În această din urmă privință, trebuie să se arate că posibilitatea de a introduce o acțiune în anularea deciziilor din 29 decembrie 2015 în fața instanțelor portugheze nu este relevantă în acest context, în măsura în care problema în speță privește caracterul efectiv al acțiunii deja introduse de VR împotriva Novo Banco Spania în fața instanțelor spaniole competente.

66 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 3 alineatul (2) și articolul 32 din Directiva 2001/24, interpretate în lumina principiului securității juridice și a articolului 47 primul paragraf din cartă, trebuie interpretate în sensul că se opun recunoașterii, fără nicio altă condiție, în cadrul unei proceduri judiciare pe fond aflate pe rol într-un alt stat membru decât statul membru de origine, cu privire la un element de pasiv de care o instituție de credit fusese lipsită printr-o primă măsură de reorganizare adoptată în acest din urmă stat, a efectelor unei măsuri ulterioare de recunoaștere privind retransmiterea, cu efect retroactiv, la o dată anterioară deschiderii unei astfel de proceduri, a elementului de pasiv respectiv către instituția de credit menționată, atunci când o asemenea recunoaștere conduce la faptul că instituția de credit căreia pasivul îi fusese transmis prin prima măsură își pierde, cu efect retroactiv, calitatea procesuală pasivă în cadrul acestei proceduri aflate pe rol, repunând astfel în discuție hotărâri judecătorești intervenite deja în favoarea reclamantei care fac obiectul aceleiași proceduri.

Cu privire la cheltuielile de judecată

67 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 3 alineatul (2) și articolul 32 din Directiva 2001/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 aprilie 2001 privind reorganizarea și lichidarea instituțiilor de credit, interpretate în lumina principiului securității juridice și a articolului 47 primul paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, trebuie interpretate în sensul că se opun recunoașterii, fără nicio altă condiție, în cadrul unei proceduri judiciare pe fond aflate pe rol într-un alt stat membru decât statul membru de origine, cu privire la un element de pasiv de care o instituție de credit fusese lipsită printr-o primă măsură de reorganizare adoptată în acest din urmă stat, a efectelor unei măsuri ulterioare de recunoaștere privind retransmiterea, cu efect retroactiv, la o dată anterioară deschiderii unei astfel de proceduri, a elementului de pasiv respectiv către instituția de credit menționată, atunci când o asemenea recunoaștere conduce la faptul că instituția de credit căreia pasivul îi fusese transmis prin prima măsură își pierde, cu

efect retroactiv, calitatea procesuală pasivă în cadrul acestei proceduri aflate pe rol, repunând astfel în discuție hotărâri judecătorești intervenite deja în favoarea reclamantei care fac obiectul aceleiași proceduri.

Semnături